

Донецька обласна державна адміністрація
Управління культури і туризму
Донецька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Н. К. Крупської

Плекайте рай в душі своїй

Методичні рекомендації
на допомогу духовно-моральній просвіті

ББК 78.373.8 :87

П 38

Плекайте рай в душі своїй : метод. рек. на допомогу духовно-моральній просвіті / Упр. культури і туризму Донец. облдержадмін., Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської ; уклад. І. А. Пилипенко ; ред. Т. С. Литвин ; наук. ред. Н. В. Петренко ; відп. за вип. Л. О. Новакова. – Донецьк, 2011. – 20 с.

Укладач:	І. А. Пилипенко
Редактор:	Т. С. Литвин
Науковий редактор:	Н. В. Петренко
Відповідальний за випуск:	Л. О. Новакова, засл. працівник культури України
Комп'ютерний набір:	І. А. Пилипенко

© Донецька ОУНБ
ім. Н. К. Крупської, 2011

На сучасному етапі розвитку українського суспільства все більш актуальною стає проблема відродження духовності, що базується на формуванні потужної системи глибинних морально-етичних цінностей. Тяжка економічна та політична ситуація ускладнюється глибокою культурною кризою, яка спричиняє духовну деградацію суспільства, втрату ціннісних орієнтирів і подальший моральний занепад українського народу.

«Ми живимо в неспокійному світі відчуження людини від своєї суті», – писав Євген Свєрстюк у книзі «Блудні сини України». – «Криза людини, духовна криза людства – нині найбільша тривога світу. Звичайно, ми в авангарді людства – в області революцій, руйнування традицій, самознищення. Ми перші переживаємо кризу людини – і саме ця криза вимагає перебудови і нового мислення».

Духовність – цивілізована ознака будь-якої нації, без якої вона взагалі не може існувати. Нація, в якій нівелюються духовні цінності, приречена на загибель. Тому в цих умовах дуже важливою є активізація зусиль з духовного оздоровлення, підвищення духовного рівня українського народу, формування у нього стійкої системи морально-етичних цінностей. Це тривалий і складний процес, на який впливають родина, окремі соціальні інститути, засоби масової інформації. Особливу роль у процесі духовного відродження, відновленні системи моральних цінностей, гуманізації соціальних відносин відіграють бібліотеки. На бібліотеку покладена важлива місія духовного просвітництва, морального удосконалення особистості читача через книгу.

Успішній реалізації цієї місії сприятимуть трансформаційні зміни у бібліотеках, що відбуваються завдяки їх інноваційній діяльності з використанням проектного менеджменту, соціального партнерства, розвитку асортименту інформаційно-бібліотечних послуг. Останнім часом діяльність бібліотек області відзначається розвитком проектного середовища. Важливо і надалі активно застосовувати проектний підхід до розвитку бібліотек. Надання фінансової підтримки дозволить модернізувати бібліотеки, поповнити їх фонди новою літературою, обладнанням, новітніми технічними засобами, а це в свою чергу сприятиме залученню користувачів до бібліотек, зробить їх перебування комфортним, а діяльність бібліотечних закладів більш змістовною.

Враховуючи актуальність проблеми формування вільної, соціально-активної, морально здорової особистості, яка здатна

критично мислити, доцільно спрямовувати зусилля на розробку відповідних проектів та участь у всеукраїнських, регіональних та місцевих конкурсах. Звертаємо увагу на можливість розробки таких проектів і програм духовно-моральної спрямованості «Через книгу – до відродження духовності», «Дзвін душі», «Не хлібом єдиним», «Світ добра і злагоди».

Сьогодні бібліотечна практика потребує більш дієвих форм духовного просвітництва. Саме такою формою є духовно-просвітницький центр, який може бути відкритий як окремий структурний підрозділ бібліотеки або входити до складу відділу обслуговування. Створення центру розширює можливості бібліотеки щодо формування відповідних інформаційних ресурсів, організації роботи у напрямку духовно-морального просвітництва, співпраці з органами місцевої влади, громадськими, релігійними організаціями, соціальними та учбовими закладами, закладами культури, ЗМІ.

Робота бібліотек щодо сприяння формуванню високоморальної, духовно багатой людини потребує комплексного, систематичного підходу. Вона має передбачати такі напрямки:

- вивчення потреб користувачів у читанні літератури, що стимулює розвиток духовної особистості;
- поповнення бібліотечного фонду виданнями, зокрема електронними, відповідної тематики за рахунок різноманітних джерел;
- створення та використання баз даних, тематичних тек, бібліографічної інформації духовно-моральної тематики;
- просування читання, книжок, інформації, що сприяють духовному здоров'ю, розвитку особистості, шляхом використання різноманітних форм бібліотечної просвітницької діяльності.

Вивчення потреб користувачів у читанні літератури, що сприяє підвищенню моральної культури, формуванню нових життєвих орієнтирів, забезпечить соціологічне дослідження. Воно здебільшого орієнтовано на юнацьку та молодіжну аудиторію. Метою дослідження є виявлення пріоритетів у читанні молоді, їх ставлення до літератури, яка висвітлює духовні проблеми сучасного суспільства, сприяє моральному удосконаленню та духовному розвитку особистості. Приклад анкети наведено у додатку № 1.

Передумовою повноцінної діяльності бібліотек у зазначеному напрямку є якісні інформаційні ресурси. Однак теперішній їх стан не відповідає сучасним потребам користувачів, завданням, що стоять

перед бібліотечними закладами. Цю проблему треба вирішувати шляхом виваженої політики формування бібліотечних фондів, зокрема їх поповнення документами з питань етики та духовності, високоякісною художньою літературою.

Книжок зазначеної тематики, на жаль, видається не так багато, тому звертають на себе увагу такі видання, що вийшли друком останніми роками: Є. Сверстюк «Не мир, а меч» (Луцьк, 2009), «Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності» (К., 2009), М. Х. Строчи «Мислити позитивно» (Л., 2011), Т. Г. Тюріна «Феномен духовності особистості» (Л., 2009).

Інформацію з питань духовного розвитку людини містять журнали: «Благодар», «Вічне слово», «Вера. Надежда. Любовь», «Встреча», «Колесо жизни», «Мир семьи», «Неведомый мир», «Самарянка», «Спасите наши души», «Переправа. Журнал о душе и для души», «Цивилизация Богочеловека», «Живой родник», «Радость моя», «Донбасс православный», газети: «Донбасс православный», «Пантелеймон целитель», «Эра Водолея», інтернет-газета «Здоров'я і довголіття» та інші.

Доцільно також звертатись до електронних ресурсів, зокрема до веб-сайтів:

Українська православна церква (Московський патріархат)
<http://orthodox.org.ua/>

Українська православна церква (Київський патріархат)
<http://www.cerkva.info/uk>

Донбас православний <http://pravoslavnye.org.ua>

Християнський портал «ProBoga» <http://proboga.com>

«Духовні роздуми» <http://www.rozdum.org.ua>

Налагоджуючи роботу в зазначеному напрямку, треба взяти до уваги, що важливим чинником духовного стану суспільства є політична, економічна, соціальна духовність та власне духовність (внутрішня духовність).

Політична духовність нерозривно пов'язана з гуманізацією соціально-політичних процесів. Вона як структурний елемент політичного простору є передумовою політичного життя, метою політичних процесів, засобом подолання дестабілізації, розколу масової свідомості.

Важливою формою духовності є правова культури як система інтелектуальних установок суспільної свідомості. Духовна домінанта

правової культури є найбільш суттєвим елементом суспільного життя.

Правова культура тісно пов'язана з загальною культурою народу, ґрунтується на її засадах, слугує відображенням рівня її розвитку. Формування правової культури не є відокремленим процесом від розвитку інших видів культури – політичної, моральної, естетичної. Вони вирішують спільне завдання – створення морально-правового клімату в суспільстві.

Одним із головних чинників духовного стану суспільства є чинник економічний. Треба констатувати, що сучасний духовний стан суспільства обумовлений тим, що економічні реформи в нашій державі не збалансовані з реформуванням культури, освіти, науки. Законодавство не спрямоване на сприяння розвитку цих сфер.

Найбільший вплив на духовний стан суспільства мають соціальні чинники. У суспільстві ще не сформоване ставлення до людини як до найбільшої цінності, не створюються сприятливі умови для життєдіяльності людини, задоволення матеріальних та духовних потреб. Як наслідок – криза соціальних цінностей, алкоголізм, наркоманія, злочинність. Знеціненню більшості суспільних цінностей сприяють і засоби масової інформації, що руйнують основи моральності суспільства.

Виходячи з актуальності зазначених проблем, бібліотекам доцільно активізувати роботу з актуалізації інтересу користувачів до літератури, що висвітлює питання еволюційного розвитку суспільства, зміни системи цінностей, формування політичної та правової культури, громадянської свідомості. Донести інформацію про критичний стан духовності суспільства, негативні процеси, що відбуваються в ньому, а також ідеї про необхідність формування нової ціннісної системи можна за допомогою різноманітної за змістом та формами просвітницької роботи. Це можуть бути традиційні та інноваційні виставки: виставки-дискусії «Поле битви – економіка», «Чи працює Основний Закон нашої держави?», виставки-роздуми «Кінець історії людства переноситься», виставки-питання «Для кого закон писаний?», «Що значить вірити в Україну?», «У якому суспільстві ми живемо?». Доречними також будуть такі форми: публіцистична панорама «Корупція по-українськи», прес-огляд «Міфи економічних реформ», година національної свідомості «Яку державу ми будуємо», день періодики «Розум, Злагода і Праця будують державу», актуальні діалоги «Світ втомився від насилля і зла»,

«Крокуємо у майбутнє», «Людина – найвища цінність», круглий стіл «Засоби масової інформації і моральність суспільства», година духовного спілкування «Які цінності ми сповідуємо».

Відвідувачам бібліотек буде цікаво дізнатися про тих, хто утверджував українську духовність, був її будителем й охоронцем, під час усного журналу «Провідники духовності в Україні». Цей захід може складатися з таких частин:

1. Державні і громадські діячі (Богдан Хмельницький, Пилип Орлик, Михайло Грушевський, Михайло Драгоманов, В'ячеслав Чорновіл).

2. Церковні діячі (Антоній Печерський, Іван Вишенський, Петро Могила, Іван Огієнко, Феофан Прокопович, Кирило Туровський).

3. Діячі науки і освіти (Микола Бердяєв, Григорій Ващенко, Володимир Вернадський, Антон Макаренко, Григорій Сковорода, Василь Сухомлинський).

4. Письменники та митці (Тарас Шевченко, Іван Ге, Микола Гоголь, Борис Грінченко, Ольга Кобилянська, Леся Українка, Олена Теліга та інші).

На думку переважної більшості вітчизняних і зарубіжних науковців, основною причиною кризи українського суспільства, яка перш за все проявляється у втраті ціннісних основ життя, є порушення спадкоємності в культурі – певному розриві, що утворився між постсучасною та традиційною національною культурою наших предків, яка з давніх часів будувалась на основі релігійних, духовних і культурних цінностей.

Висвітлення проблем духовності, національної самоідентифікації та соціокультурної автентичності може стати метою конференції «Духовність української нації в період трансформаційних змін».

У межах конференції можна порушити такі питання:

1. Духовні потреби людини та функціонування соціокультурних інститутів (релігія, наука, освіта, культура, мистецтво).

2. Економічна та політична кризи. Їх вплив на збереження духовно-релігійної, культурної та громадянської самоідентифікації українського народу.

3. Процеси глобалізації, євроінтеграції та розвиток духовних і моральних засад суспільства.

4. Сучасні інформаційні технології та масова свідомість.

Духовний занепад сучасного українського суспільства турбує як духовних провідників нації, так і пересічних громадян. Болючі проблеми сьогодення пропонуємо розглянути під час обговорення роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого» (К., 2010, 2011).

Питання до обговорення:

1. Тематично роман зачіпає все, чим живе українське суспільство. Це життя герой порівнює з документальним фільмом жахів. Чи погоджуєтесь ви з цією думкою?

2. Герой роману прагне до прекрасного, але «у вічі лізе всіляка погань». «Все в завалах сміття, брухту, ядерних відходів, руйнівних енергій духу і болячок тіла, в суцільних зонах екологічного лиха». Чи дійсно усе так погано у нашому «домі»?

3. «Олігархи, нардепи, бізнесмени, очільники, кримінальні авторитети, VIP-персони – ось він золотий фонд суспільства, його неоціненний скарб. Всі інші – це маса... Їх охороняють від нас, а хто нас охоронить від них?»

4. У книзі лунає звинувачення не лише на адресу влади: «Виросле покоління, яким усе майже по фіг». Чому байдужість стала майже національною рисою?

5. Герой роману наділений такими чеснотами, як скромність, порядність, чесність, терплячість, любов, доброта. Однак, ці риси зовсім не цінуються у суспільстві, навіть дружина героя вважає їх патологією та анахронізмом. Чи можна розцінювати це як свідок деградації суспільства, втрати духовних орієнтирів?

6. Усе описане в романі позбавлено оптимістичності. Авторка запитує «Куди йдемо?» і відповідає: «Людство впевнено йде до своєї катастрофи». Чи можна зупинити цей хід? Чи здатне людство в цілому і українське суспільство, зокрема, оновитись?

Найважливішим чинником духовності суспільства є внутрішня духовність. Однією з суттєвих особливостей внутрішнього світу людини – наявність у неї духовних ціннісних орієнтирів. Будь-яке суспільство виробляє свою систему цінностей, яка з часом зазнає змін. Соціальний та ідеологічний розлом, що відбувається сьогодні в Україні, породив хибне уявлення про зміну цінностей. В їх ієрархії на першому місці знаходиться матеріальний добробут та благополуччя, в той же час для багатьох людей духовне вдосконалення не є важливим життєвим пріоритетом.

У зв'язку з ускладненням проблеми вибору духовних цінностей посилюється потреба в новому просвітництві. Бібліотечні заклади повинні активізувати роботу з пропаганди моральних норм і традицій, фундаментальних цінностей людського співжиття. У цій роботі доречними будуть форми наочної популяризації літератури – книжкові виставки, виставки однієї статті, наприклад, «Цінності, які ми обираємо», «Моральність – основа життя», «Відсутність добра – є зло», «Любіть один одного». Доповнити літературні експозиції може фотовиставка «Людина у мінливому світі», на якій представлені світлини, що відбивають як позитивні, так і негативні людські вчинки.

Ефективними є віртуальні виставки, доступні віддаленим користувачам. Пропонуємо організувати віртуальну виставку «Створи себе власноруч» з такими розділами:

1. Добро твориш – себе підносиш,
зло твориш – себе принижуєш.
2. Життя – це праця.
3. Музика любові чарівної.

Привернути увагу користувачів до проблем усвідомлення бездуховності сучасної людини, необхідності самовдосконалення, під час якого здійснюється розвиток, гармонізація усіх рівнів буття можна за допомогою актуальних діалогів, полемічних годин «Чому ми такі?», «Тернистий шлях до себе», «Розум на подвиг не здатний, здатна на подвиг душа».

Наведені вище заходи розраховані на широке коло користувачів. Однак бібліотекарі не повинні забувати про диференційний підхід при обслуговуванні читачів. Особливої уваги потребують молоді люди, адже для багатьох з них є характерною зневіра у моральних ідеалах, підміна їх матеріальними і часом примарними цінностями. Бібліотеки мають налагодити просвітницьку роботу, спрямовану на поширення ідей загальнолюдських цінностей, формування духовної свідомості молоді. Просуванню духовно та морально орієнтованої літератури, інформації сприятимуть роздуми над книжками, години спілкування, дискусії, репортажі, психологічні тренінги, ток-шоу.

На небайдужих користувачів, на тих, кого цікавлять питання недосконалості людини розрахований актуальний діалог «Людина творець чи руйнівник».

Орієнтовні питання до заходу:

- 1) Феномен людини з точки зору науки та релігії.
- 2) Місце людини в світі, сенс її життя.
- 3) Що робить людину творцем, а що руйнівником?

Під час обговорення доцільно донести до аудиторії ідею про те, що людина, яка працює над собою, інтереси якої не обмежуються споживанням матеріальних цінностей, духовно розвинена – виступає творцем. І, навпаки, людина, яка готова заради кар'єри, матеріальних благ, миттєвих утіх переступити через мораль, духовність і елементарну етику, – є руйнівником. Поряд з елементарними потребами, задоволення яких забезпечує саме фізичне існування людини (їжа, одяг, житло тощо), важливе місце в її житті займають духовні потреби, притаманні людині як родовій істоті, потреби, що сформувалися в процесі соціогенезу. Сюди слід віднести передусім потреби людини в любові та спілкуванні, які, в свою чергу, пов'язані з потребами співчуття, розуміння, захисту честі, поваги.

Серйозної підготовки потребує ток-шоу «Морально-етичні цінності в суспільному вимірі». Його учасників, а це можуть бути старшокласники, студенти, заздалегідь знайомлять з колом питань. Під час заходу свої роздуми, міркування бажано підкріпити прикладами з літературних творів, публіцистичних статей, життя. Допомогти бібліотекареві в обговоренні актуальної теми може професійний журналіст, який створить атмосферу дискусії, в якій кожен може відверто висловитися.

Орієнтовні питання для ток-шоу:

1. Мораль як складне соціальне явище.
2. Складові системи морально-етичних цінностей (норми, принципи, уявлення про добро, справедливість, відповідальність, почуття дружби, любові тощо).
3. Чинники та шляхи формування морально-етичної культури особистості.
4. Пошук власної вартісної системи – важлива функція особистості.

У будь-якому суспільстві розумом, честю і совістю нації вважають її інтелегентний прошарок, інтелектуальну, моральну еліту, яка бере на себе тягар та відповідальність за долю народу й держави. Інтелегенція покликана бути духовним провідником народу, нації, саме в цьому полягає сенс її існування. Чи мають українці таку еліту?

Пошуку відповіді на це питання присвячений круглий стіл «Роль моральної еліти у суспільстві», на який можна запросити

педагогів, психологів, священнослужителів, громадських діячів, учнівську і студентську молодь.

Питання до круглого столу:

1. Моральна еліта: хто вона? (Це люди, які виступають хранителями культурних і духовних цінностей, носіями моральних ідеалів: мудреці, старці, священнослужителі та духовні вчителі, вчені і письменники, художники, а також інші, авторитетні саме у моральному аспекті громадські фігури).

2. «Не стоить село без праведника». (У кожному населеному пункті є люди, які не тільки мають стійкі ідеали, життєві принципи й орієнтири, а й транслюють їх іншим соціальним групам, для яких вони мають бути орієнтиром у будь-яких соціальних умовах).

3. Інтелектуальна еліта і моральне становлення молодого покоління. (Участь представників моральної еліти у підвищенні рівня моральності різних спільнот, особливо молоді).

4. Формування моральної еліти. (Шляхи формування моральної свідомості молоді, підготовка високоморальних молодіжних лідерів).

Юним користувачам доцільно запропонувати цикл етичних діалогів, які присвячені окремим складовим системи морально-етичних цінностей. Це можуть бути такі теми: «Неможна думати тільки про себе», «Хай оживає істина стара: людина починається з добра», «Про красу душі», «Шлях до станції "Я"». Неабиякий інтерес може викликати відео-лекторій «Уроки моральності», що проходитиме у вигляді діалогу відомих, шанованих у місті, районі людей, з молоддю.

Позитивно зарекомендувала себе така форма роботи як акція, що має практичну спрямованість. Бібліотекам радимо провести акцію «Добре слово – це добре, а добре діло – краще». Під час проведення акції волонтери, яких бібліотекарі обирають серед користувачів, можуть не лише здійснювати бібліотечне обслуговування літніх людей, інвалідів на дому, а й допомагати у вирішенні їх життєвих проблем.

Усім нам відоме прекрасне почуття – кохання. Не залишать байдужою молодь бібліотечні заходи, присвячені кохання, адже саме у юному віці виникає безліч питань: що таке любов, чи є почуття справжнім коханням, чи може воно бути єдиним? Ці питання можна розглянути під час тематичних і літературних вечорів «Любов – душі найвищий злет», «Вічна як саме життя». Також важливо, використовуючи приклади з літератури і життя, розказати про те, що

любов – це найвище духовне благо, яке дає силу і наснагу, воно стверджує у людині людське, підносить перед злом, творить дива.

Висловити свою думку молоді читачі можуть під час проведення диспуту «Формула любові», який може включати такі питання:

1. Чи є щось спільне у любові до Батьківщини, батьків, коханої людини, тварин?
2. Як відрізнити серйозні почуття від швидкоплинного потягу?
3. Що таке справжнє кохання?
4. Чи можна любити усіх людей?
5. Як полюбити людину, яка не викликає симпатії?

Одним з важливих питань, що потребує вирішення, є питання виховання толерантного ставлення до інших людей. Робота бібліотек у цьому напрямку покликана об'єднати користувачів ідеєю толерантності, шанобливого ставлення до інших людей, незалежно від їх національної, соціальної, релігійної приналежності, поглядів, світогляду, стилю мислення та поведінки. У цикл заходів за цією темою можуть увійти: виставка-огляд «Толерантність – соціальна норма громадянського суспільства», інтерактивна виставка «Я та інший», година спілкування «Бути людиною серед людей», урок толерантності «Плекаймо у серці надію», круглий стіл «Толерантність як соціально-моральний пріоритет суспільства», етнічна мозаїка «Інший, інші, про інших», диспут «Я і світ навколо мене». До диспуту пропонуємо провести міні-анкетування, яке стане основою підготовки заходу.

Орієнтовні питання анкети:

1. Як ви розумієте слово «толерантність»? Наведіть приклади толерантної поведінки.
2. Чи є толерантність нормою сучасного цивілізованого світу?
3. Чи стикалися Ви з випадками нетерпимого ставлення до представників будь-якої релігійної конфесії, національності, до людей з нестандартною поведінкою, зовнішністю, нетиповим світоглядом?
4. Які соціальні інститути здатні впливати на формування толерантності?

Корисними та цікавими для юних відвідувачів бібліотек будуть психологічний тренінг «Свої та чужі» та тренінг «Як зростити "дерево толерантності"».

При проведенні тренінгу «Як зростити "дерево толерантності"» можна в ігровій формі ознайомити учасників з основними рисами толерантної особистості, запропонувати їм скласти правила толерантного спілкування, виростити «дерево толерантності», де на листочках написати принципи толерантності (наприклад, «Треба поважати, розуміти, цінувати людей, які оточують тебе», «Поважати чужі думки» та ін.).

Здійснюючи духовно-просвітницьку діяльність, бібліотеки не повинні залишати поза увагою проблему пагубних звичок, нездорового способу життя, адже людина, яка зловживає алкоголем, вживає наркотики, має низький рівень моральної культури, не прагне до духовного вдосконалення, а навпаки – деградує. Висвітити цю проблему радимо шляхом проведення інформаційних годин, панорам, актуальних розмов, виставок-застережень, дня здоров'я, години медичних знань, виховних годин, акцій, інтерактивних програм «Якщо хочеш довго жити, то мерщій кидай палити», «Геть паління – ми здорове покоління», «Рятуймо світ від диму», «Алкоголь і тютюн – зброя масового знищення», «На руїнах храму душі», «Небезпечне захоплення», «Ім'я біди – наркотик», «Ми ще живі, і нас вже нема», «Крокуємо в країну здоров'я».

Увагу відвідувачів бібліотеки приверне виставка-панорама «Українці на межі вимирання», мета якої – спонукати їх замислитися над ситуацією, що склалася в українському суспільстві. Виставка може мати такі розділи:

1. «Істина на дні келиха?»
2. «Хто на перекур?»
3. «Під кайфом»
4. «Не вбивай!»

На виставці, окрім документальних джерел, можуть бути представлені статистичні дані за темою розділів (наприклад, за різними даними в Україні зареєстровано від 700 до 900 тис. алкоголіків, на обліку знаходиться 100 тис. наркоманів, за роки незалежності 30 млн українців не народилися через аборти). Виставка буде мати більш ефективною, якщо на ній будуть розташовані світлини, присвячені темі кожного розділу.

Традиційно вважається, що релігія, зокрема християнство є чинником формування духовності, високоморальної людини. На жаль, бібліотеки, як і раніше, недооцінюють роль релігійного фактору у формуванні духовно розвиненої особистості. У своїй роботі вони,

переважно обмежуються проведенням заходів до народно-релігійних свят. Знання з питань релігії намагаються дати сучасні навчальні заклади, однак вони охоплюють лише певні категорії населення. Бібліотеки, на відміну від них, можуть задовольнити культурні й духовні потреби всього суспільства: дітей, юнацтва, дорослих, людей похилого віку.

У духовно-просвітницькій діяльності особливої ваги набуває співробітництво з релігійними організаціями, недільними школами. Бажано, щоб священнослужителі були не тільки почесними гостями на бібліотечних заходах, а й брали активну участь у круглих столах, актуальних діалогах, читацьких конференціях, вели біблійні уроки, читали лекції.

Бібліотекарі мають бути у постійному пошуку найбільш ефективних форм та методів просвітницької роботи, випробовувати найрізноманітніші види традиційних книжкових виставок до тижнів духовних знань, релігійних читань.

Релігійна книжка повинна знайти місце на виставці-роздумі «Релігія. Суспільство. Мораль». Виставка може мати таке звернення до читачів: «Шановний читачу! Пропонуємо виставку-роздум, присвячену актуальним проблемам моральності у сучасному суспільстві, ролі релігії, церкви у його моральному вихованні. Представлена на ній література не дає готових відповідей, але спонукає замислитися над цими проблемами та можливістю їх вирішення». Свої роздуми відвідувачі виставки за бажанням записують у зошиті, на їх основі згодом можна підготувати бесіду чи актуальну розмову.

На релігійні читання «Віра в Бога як духовний стан людини» варто запросити представників релігійних конфесій та усіх, кого цікавлять проблеми віри. Під час читання можна порушити такі питання:

1. Віра – це відкриття Бога у собі.
2. Чому слабка віра у Бога у буденної людини?
3. Релігійне почуття і віра

Метою слайд-презентації «Духовна книга – помічник в житті» є роз'яснення, що таке духовна книга, яке її призначення, яким чином вона може допомогти у різних життєвих ситуаціях.

«Я в світ несу новий закон любові» – цей рядок з вірша українського поета С. Яричевського може стати назвою читацької конференції, присвяченої образу Ісуса Христа в українській

літературі. Це може бути один або декілька творів на вибір і вподобання бібліотекаря і читача.

Вчення Ісуса Христа може стати лейтмотивом літературно-релігійного вечора «Він вмер заради нас на хресті». Емоційності заходу додасть читання уривків з прозових та поетичних творів, присвячених Боголюдині.

Храмові споруди – це не тільки культові будівлі, а й естетичний витвір, що має символічний та містичний зміст, який треба зрозуміти і відчувати. Осмислити його користувачі можуть під час відвідування віртуальних екскурсій «Небо на землі», «Дорога до храму».

Відкрити світ ікони допоможуть година цікавих повідомлень «Духовний ренесанс ікони», вернісаж української ікони «Образ і молитва». Обов'язковим елементом цих заходів є демонстрація ікон: це можуть бути як оригінали, так і їх репродукції, слайди, мультимедійний матеріал. Учасники заходів мають змогу дізнатися про сакральність, духовний сенс та красоту ікон, про роль молитов перед іконами.

У православній церкві відомо близько тисячі чудотворних ікон, серед них чудотворні ікони Божої Матері. Найбільш відомі Почаївська ікона Божої Матері, Ікона Божої Матері Святогірська, ікона Божої Матері «Избавительница». Про них та про інші чудотворні ікони читачі можуть дізнатися на православному вечорі «Зцілення вірою».

У християнських церквах широко використовуються дзвони. Цікаву інформацію про цей предмет богослужіння користувачі можуть одержати під час тематичного вечора «Нехай усі, хто чує звуки їх, чи вдень чи вночі, почнуть славити Святе ім'я Твоє», який може складатися з таких частин:

- «Про що дзвонять дзвони» – розповідь про історію дзвонів, мистецтво їх відливання, призначення.

- «Дзвони – невід'ємна частина православного храму» – розповідь про мистецтво церковного дзвоніння, види церковних дзвонів (благовіст – дзвін перед початком служби, ним скликають віруючих у храм на Богослужіння; перебір – похоронний чи погребальний дзвін; передзвін – скорботно-урочистий дзвін по черзі у кожний дзвін; тридзвін – дзвоніння у всі дзвони у три прийоми, виражає християнську радість).

- «Чудодійна сила церковного дзвону» – розповідь про чудодійні властивості вібрацій церковного дзвоніння.

Під час вечора звучить запис церковного дзвону, демонструються слайди із зображенням дзвонів.

У роботі з релігійною літературою бібліотекам важливо звернути увагу на ознайомлення читачів з основами християнської етики. Християнська етика – це вчення про мораль, що ґрунтується на моральних ідеалах Біблії. Християнська етика будується на принципі самовдосконалення людини через ідею богоподібності.

Згідно з християнськими вченнями Бог міг створити людину досконалою, але тоді вона була б позбавлена права вибору між добром і злом. «Дивись, я сьогодні дав перед тобою життя та добро, і смерть та зло», – сказано у Біблії. Вважається, що основні засади християнської моралі містяться в десяти заповідях Мойсея і дев'яти заповідях блаженства.

Письменник Є. Сверстюк в есе «Моральний приклад і моральний опір» підкреслює: «У нашому поколінні виробився поверхово-атеїстичний погляд на євангельську мораль як на захололу манну кашу – всепримирення, прощення і забуття. Нема нічого фальшивого і більш протилежного істині за таку примітивізацію християнства морального максималізму. І "простіть", і не "осуждайте", і "примиритесь" – усе це поняття євангельські, тільки ж вони у глибинному значенні. Примирення як ще і ще одна спроба порозуміння – так. Прощення як відмова від помсти – так. Але за все, що ти подумав у серці своїм, сказав чи зробив – за все відповідатимеш».

Християнські заповіді можна обговорити під час дискусії «Моральні настанови Христа і сучасність», на яку можна запросити молодь, педагогів, представників християнських конфесій. Мета дискусії – дати можливість проаналізувати і осмислити норми християнської моралі з погляду сучасності.

Питання до обговорення:

1. «Люби ближнього свого». Хто він, наш ближній? Чи легко його возлюбити?

2. «Горе вам, багаті!». Чи справедлива ця теза?

3. «Блаженні убогі духом!». Як ви розумієте формулювання «убогі духом»? Чи потрібна смиренність у наш час?

4. «Любіть ворогів Ваших». Як це розуміти? Чи можна любити ворога?

5. «Прощайте, і прощені будете». Чи можна все простити? Які провини неможна прощати?

6. «Покайтесь!». Кому потрібне покаєння, якщо злочин скоєно проти життя людини?

7. «Будьте милосердні». Чи не розбещує милосердя тих, на кого воно спрямоване?

8. Чи не є анахронізмом мораль Христа для сучасної людини? Чи можна її дотримуватись у сучасному світі?

Християнській моралі також можна присвятити урок християнської етики «Милосердя й доброта – найбільші людські цінності».

Під час цього заходу радимо розглянути такі питання:

1. Найперша чеснота для християнина – це любов (про любов до Бога, до ближнього, до родини, до всього суцього).

2. Милосердя як іспит для людини.

3. Жити без насильства.

4. Покаєння – акт великої духовної мужності.

Сьогодні вчені наполягають на тому, що людству загрожує самознищення через вкрай низький рівень еволюційної досконалості, невпинної духовної деградації. Про це свідчить системна криза у відносинах людини з природою та собі подібними. Самозбереження і виживання людства можливе лише за умови вдосконалення людини у її світоглядних цінностях, серед яких – висока духовність, мораль, любов до рідної землі та усієї планети.

У наш час вже загально визнано, що людство вступило у Нову Еру розвитку Землі і Космосу. Різноманітні потрясіння (стихійні лиха, зміна клімату, політична нестабільність, депресивність суспільства, хвороби) вказують на те, що шлях до змін, який, скоріше за все, очікує після 2012 року, буде нелегким. Але нам необхідно його пройти. Для того, щоб перехід на новий рівень розвитку був правильним, треба перш за все підвищувати свою духовність, а також розширювати свої знання про нашу планету як частину Всесвіту.

Розкрити зазначені проблеми радимо за допомогою виставки-питання «Апокаліпсис замовляли?», виставки-заклику «Зупинись, людино! Земля у небезпеці!», актуального діалогу «Пустелі земній передує пустеля душ людських», бесіди-інформації «Час натиснути на "стоп-кран"», полемічної години «Що день прийдешній нам готує?», вечора-зустрічі «Кризю духовності подолає новий світогляд».

Розглянути питання взаємодії людини з природою доцільно під час проведення екофілософського круглого столу «Екологічна етика як форма поведінки людини в природі», на який можна запросити молодь,

викладачів гуманітарних дисциплін, екологів, філософів, вчених. На цьому заході важливо розглянути питання екоцентричної свідомості, необхідності поширення етики на сферу всієї природи, усіх живих організмів в ім'я збереження її багатства та різноманіття.

В епоху змін кожній людині дається шанс відкрити для себе нові грані самопізнання. Знання приходять до нас з різних джерел, але більш за все їх можна почерпнути для себе з такого живильного джерела як книжка, яка часто стає другом та вчителем.

Пропонуємо цикл заходів «Книжки, що творять добро», який розрахований на тривалий час. Кожен захід циклу присвячується одній чи декільком книжкам одного автора. Вибір книжки залежить від наявної літератури. Головне, щоб вона зігрівала душу, збагачувала внутрішній світ.

Завдання просвітницьких бібліотечних заходів – допомогти користувачам осмислити проблеми бездуховності сучасного суспільства, необхідності самовдосконалення, підвищення рівня моральної культури, духовного розвитку, дати нові знання про людину та її призначення на Землі.

Сучасне суспільство потребує духовно багатих, високоморальних людей, здатних будувати життя, засноване на добрі, красі та любові.

АНКЕТА

Шановний читачу!

Просимо Вас відповісти на питання запропонованої анкети. Відповіді допоможуть дізнатися Ваші думки щодо книжки, читання, бібліотеки як чинників формування духовно та морально розвиненої особистості.

1. З якою метою Ви звертаєтесь до бібліотеки?

- підготуватись до учбових занять;
- підвищити професійний рівень;
- розширити світогляд, відчутти себе освіченою людиною;
- взяти книжки для «душі»;
- інше (що саме)_____.

2. На вашу думку, читання – це засіб: (розташуйте за пріоритетами: 1,2,3...)

- пізнання життя;
- інтелектуального розвитку;
- самопізнання, духовного вдосконалення;
- розваги, відпочинку, релаксації.

3. Література якої тематики Вас найбільше цікавить?

- фантастика, фентезі;
- детективи;
- пригоди;
- книжки про видатні постаті;
- історичні романи;
- книжки про кохання;
- книжки про таємниче, надприродне;
- інше (що саме)_____.

4. Чи вважаєте Ви, що книжка є джерелом духовного розвитку людини?

- так;
- ні.

5. Чи маєте Ви потребу у читанні «високої» літератури, що розкриває глибинні аспекти буття, впливає на формування морально здорової, духовно розвинутої особистості?

- так;
- ні.

6. Чи достатньо, на Ваш погляд, у нашій бібліотеці літератури такої тематики?

- достатньо;
- недостатньо;
- відсутня література з таких тем _____.

7. Назвіть книжки, які вплинули на формування Ваших поглядів і переконань, інтересу до духовних проблем: _____.

8. Чи вважаєте Ви, що бібліотека здатна впливати на формування ціннісних установок, духовних потреб людини?

так; ні.

9. Якщо Ви відповіли «так», то вкажіть, які форми бібліотечної роботи Ви вважаєте найбільш ефективними?

індивідуальні (бесіди про книжки, рекомендаційні списки літератури);
 масові (книжкові виставки, обговорення актуальних книг і статей, дискусії, тематичні вечори та ін.).

10. Назвіть тему, яка Вас хвилює найбільше і в обговоренні якої Ви би взяли участь _____

11. Вкажіть, будь ласка, деякі дані про себе:

Стать: чоловіча; жіноча.

Вік: 15-18; 19-22; більше 22.

Освіта:

учень, студент навчального закладу;
 середня;
 базова вища;
 повна вища.

Дякуємо за співпрацю!